

**RAPPORT INZAKE  
SAMENGEVOEGDE  
JAARREKENING 2017**



**van  
Stichting Fries Natuurhistorisch Museum**

**en  
Stichting Behoud Gebouw Fries  
Natuurhistorisch Museum**

**en  
Stichting Gerrit Stobbe Fonds**

**Leeuwarden, 29 mei 2018**

## Inhoud

Bestuursverslag .....	3
Naleving regelgeving Cultural Governance.....	14
WNT-verantwoording 2017 Stichting Fries Natuurhistorisch Museum .....	14
Jaarrekening .....	16
Balans per 31 december 2017 .....	17
Staat van Baten en Lasten 2017.....	18
Bestemming van het resultaat 2017 .....	19
Kasstroomoverzicht over 2017.....	20
Toelichting op de jaarrekening .....	21
Algemeen.....	21
Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening .....	21
Grondslagen voor de waardering van activa en passiva .....	22
Grondslagen voor de bepaling van het resultaat.....	22
Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht.....	22
Toelichting op de onderscheiden posten van de balans.....	23
Vaste activa .....	23
Vlottende activa .....	23
Liquide Middelen.....	24
Eigen vermogen.....	25
Vorzieningen .....	30
Kortlopende schulden .....	32
Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen .....	32
Toelichting op de onderscheiden posten van de staat van baten en lasten .....	34
Baten .....	34
Exploitatie-overzichten overige activiteiten.....	37
Lasten .....	39
Overige gegevens .....	44
Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat .....	44
Gebeurtenissen na balansdatum.....	44
Vaststelling en goedkeuring jaarrekening.....	44
Controleverklaring jaarrekening .....	45

## Bestuursverslag

### Uitgangspunten Jaarverslaggeving

Het ontstaan van de Stichting Fries Natuurhistorisch Museum, hierna te noemen Stichting NMF, gaat terug tot 18 mei 1923.

Oorspronkelijk was er sprake van een vereniging. Met ingang van 23 december 1997 is de Stichting Fries Natuurhistorisch Museum opgericht waarbij de activa en passiva van de vereniging zijn ingebracht.

Het gebouw, het voormalige Nieuwe Stads Weeshuis, waarin het museum is gehuisvest is eigendom van de Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum, hierna te noemen Stichting BGFNM.

Statutair is bepaald dat de Raad van Toezicht van de Stichting NMF kandidaten voor bestuurszetels van de Stichting BGFNM kan voordragen en dat elke voordracht bindend is. Tevens kunnen

Statutenwijzigingen van de stichting BGFNM alleen plaatsvinden met voorafgaande schriftelijke goedkeuring van de stichting NMF. Kortom de zeggenschap over de stichting BGFNM berust bij de stichting NMF. De beide stichtingen zijn zo nauw met elkaar verweven dat zij als één geheel kunnen worden beschouwd. Deze verwevenheid is op 1 februari 2005 concreet gemaakt en notarieel vastgelegd in een overeenkomst.

De Stichting Gerrit Stobbe Fonds werd bij akte opgericht op 19 juni 1989. De stichting heeft ten doel het ondersteunen van de instandhouding van het Fries Natuurhistorisch Museum, alsmede voorts al hetgeen daarmee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, in de ruimste zin. Op 27 maart 2013 heeft statutenwijziging plaatsgevonden waarbij alle leden van de Raad van Toezicht van de Stichting NMF in het bestuur van de Stichting zijn opgenomen.

Op basis van deze nauwe verwevenheid en wettelijke voorschriften wordt van alle stichtingen tezamen een samengevoegde jaarrekening opgesteld.

Met betrekking tot de Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum is het gebouw onder de vaste activa opgenomen en tevens als afgezonderd eigen vermogen vermeld.

De Stichting Gerrit Stobbe Fonds beschikt alleen over banktegoeden. Omdat de zeggenschap over deze middelen via hun bestuursfunctie alleen berust bij de Raad van Toezicht van de Stichting NMF zijn deze middelen op de balans als fonds opgenomen.

### Doelstelling

De stichting heeft ten doel:

- a. Het bijeenbrengen en in stand houden van een verzameling van voorwerpen op natuurhistorisch en geologisch terrein;
- b. Het bevorderen van de studie der natuurlijke historie; alsmede in het algemeen werkzaam te zijn op natuurhistorisch gebied in de meest uitgebreide zin; en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdeling verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

De stichting tracht haar doel te verwezenlijken door:

- a. Het inrichten in stand houden van een museum;
- b. Het verzamelen van gegevens omtrent de dieren- en plantenwereld, alsmede de bodem;
- c. Het verstrekken van informatie;
- d. Het verrichten van educatieve werkzaamheden, met name ten behoeve van het onderwijs;
- e. Alle andere wettige middelen, welke aan het doel van de stichting bevorderlijk kunnen zijn.

## Bestuur en Staf

Vanaf 1 januari 2013 voldoet de Stichting NMF aan de regels voor Cultural Governance.

Per die datum is er sprake van een Raad van Toezicht model. Statuten en bestuursstructuur zijn conform de regels van Cultural Governance ingesteld. De directie kan uit meer personen bestaan en wordt benoemd door de Raad van Toezicht. Bij de statutenwijziging per 1 januari 2013 is de directeur onder het oude stramien, de heer G. Koopmans, als statutair bestuurder benoemd voor onbepaalde tijd. Per 1 januari 2017 is de heer T. van Slooten in zijn plaats getreden.

Onbezoldigde nevenfuncties/participatie van de directeur-bestuurder (T. van Slooten) in:

- Lid van het landelijk overleg van de Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties
- Lid van DOLCI (Directeuren Overleg Leeuwarder Culturele Instellingen);
- Lid van de Raad van Advies van het Kolleksjesintrum Fryslân

De directeur-bestuurder vergadert maandelijks met zijn staf. In de staf zitten vertegenwoordigers van de afdelingen Collectiebeheer, Educatie en Exposities, Facilitaire zaken, PR & Marketing en Financiën.

Naast de directeur-bestuurder (algemeen beheer) bestond de staf per 31 december 2017 uit de volgende personen: dhr. P. Koomen (conservator), mevr. I. Meutgeert (educatie en exposities), de heer K. de Vries (technische dienst), mevr. E. Roetman (PR & Marketing) en dhr. S. Halbesma (financiën).

Tijdens de staf overleggen worden de belangrijke bestuursbesluiten genomen. Tevens is er regelmatig overleg tussen de directeur-bestuurder en de controller over de financiële en facilitaire aangelegenheden van het NMF.

## Samenstelling Raad van Toezicht 2017

In de vergaderingen van 14 februari en 18 april 2017 achtereenvolgens de heer Uildriks en mevrouw Dijkgraaf afscheid genomen van de Raad.

Hiermee is het aantal leden teruggegaan naar zes en is de samenstelling van de Raad als volgt:

- mevrouw C. Schokker-Strampel, voorzitter, Eastermar

*Hoofdfunctie:*

- Burgemeester Vlieland (betaalde functie)

Nevenfuncties burgemeesterschap:

- Lidmaatschap Samenwerkingsverband De Waddeneilanden (onbezoldigd)
- Lid Opdrachtgeverscollectief Beheer Waddenzee (onbezoldigd)
- Lid Stuurgroep Structuurvisie Waddenzee (onbezoldigd)
- Lid VNG Commissie Water (onbezoldigd)
- Voorzitter Station Vlieland KNRM (onbezoldigd)

*Nevenfuncties:*

- Bestuurslid van de Stichting Thomassen-Verkauter
- Lid adviesraad Fries Sociaal Planbureau (onbezoldigd)
- Voorzitter Stichting Gerrit Stobbe Fonds (onbezoldigd)
- Voorzitter Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum (onbezoldigd)

de heer J.J. Makelaar, Leeuwarden

*Hoofdfunctie:*

- Accountant medewerker bij Bentacera (betaalde functie)

*Nevenfunctie:*

- penningmeester C.v.v. Blauw Wit '34 (onbezoldigd);
  - Penningmeester Commerciële Club Leeuwarden;
- penningmeester Stichting Uitfestival (onbezoldigd);
- penningmeester van de Stichting Gerrit Stobbe Fonds (onbezoldigd);
- penningmeester van de Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum. (onbezoldigd)

- mevrouw I. Schimmel ten Kate, Lekkum

*Hoofdfunctie:*

- werkzaam als eindredacteur bij de Stichting De Levende Natuur (betaald)

*Nevenfunctie:*

- bestuurslid bij de Stichting Gerrit Stobbe Fonds (onbezoldigd)

-Mevrouw J. Veenstra, Heerenveen

*Hoofdfunctie:*

- Directeur/eigenaar Suver marketing en communicatie (betaalde functie)
- Divisiemanager bij OIM Orthopedie (betaalde functie)

*Nevenfuncties:*

- Voorzitter jeugdcommissie Quick Stick (onbezoldigd)
- bestuurslid bij de Stichting Gerrit Stobbe Fonds (onbezoldigd).

-De heer J.M. Wenzel, Leeuwarden

*Hoofdfunctie:*

- Hogeschooldocent bij Stenden Hogeschool te Leeuwarden (betaald)

*Nevenfuncties:*

- Bestuurslid bij de Stichting Gerrit Stobbe Fonds (onbezoldigd).

-De heer S. Haverkamp, Stiens

*Hoofdfunctie:*

- Rector-bestuurder Regionale Scholengemeenschap Magister Alvinus te Sneek

*Nevenfuncties:*

- Lid Raad van Toezicht Stichting Bibliotheken Mar en Fean (onbezoldigd)
- Lid bestuur samenwerkingsverband Fultura, Passend Onderwijs Súdwest-Fryslân (onbezoldigd)
- Lid bestuur Coöperatie Pompeblêd, samenwerkingsverband van 7 openbare scholengemeenschappen in Fryslân (onbezoldigd)
- Lid klankbordcommissie "Schoolleidersregister" VO-Raad (onbezoldigd)
- Lid themacommissie "vereenvoudiging bekostiging" VO-Raad (onbezoldigd)
- Bestuurslid bij de Stichting Gerrit Stobbe Fonds (onbezoldigd).

Leden van de Raad van Toezicht worden benoemd door de Raad van Toezicht en worden benoemd voor een periode van 4 jaar. Een aftredend lid van de Raad van Toezicht kan tweemaal worden herbenoemd.

*Het rooster van aftreden ziet er als volgt uit:*

Naam	Functie	Aftredend volgens rooster		
		1ste	2de	3de
C. Schokker-Strampel	Voorzitter	09-2019	09-2023	09-2027
J. Makelaar	Auditcommissie	09-2013	09-2017	09-2021
I. Schimmel	Remuneratiecommissie	05-2010	05-2014	05-2018
J. Veenstra	Lid	11-2019	11-2023	11-2027
S.A.J. Haverkamp	Lid	11-2019	11-2023	11-2027
J.M. Wenzel	Lid	11-2019	11-2023	11-2027

Binnen de Raad van Toezicht functioneren twee commissies:

- Remuneratiecommissie: deze commissie houdt zich bezig met het bezoldigings- en personeelsbeleid in de ruimste zin des woords;
- Auditcommissie: deze commissie adviseert gevraagd en ongevraagd de raad van toezicht over rechtmatigheid en doelmatigheid van het financieel beheer en beleid van de stichting.

In het belang van het NMF hadden mevrouw C. Schokker-Strampel, de heer J. Makelaar een bestuursfunctie bij de Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum. Zij waren respectievelijk voorzitter en penningmeester en vormden daarmee het gehele bestuur van de stichting. In de loop van 2017 is mevrouw H. Dijkgraaf uitgetreden als lid van het bestuur. Haar functie is nog niet opnieuw ingevuld. Volgens de statuten moet het bestuur van de Stichting uit ten minste 3 leden bestaan. Hierin moet nog worden voorzien. Alle leden van de Raad van Toezicht zijn tevens bestuurslid van de Stichting Gerrit Stobbe Fonds.

### **Activiteiten Raad van Toezicht**

Normaliter vergadert de Raad van Toezicht één keer per kwartaal tezamen met de directeur-bestuurder. Daarbij brengt de directeur-bestuurder verslag uit aan de Raad over de ontwikkelingen met betrekking tot het museum en de binnen de staf genomen besluiten. In principe vindt regelmatig overleg plaats tussen de voorzitter en de directeur-bestuurder.

In het verslagjaar kwam de Raad viermaal op reguliere basis bijeen en kwamen onder meer de volgende zaken aan de orde:

- Personeelsaangelegenheden;
- Functie-omschrijving directeur-bestuurder (toetsingscriteria, meerjarendoelstellingen etc.);
- Functioneringsgesprekken directeur-bestuurder
- Ontwikkelingen "OnderWaterSafari";
- Nieuwe pensioenregeling;
- Meerjaren Expo Programma museum;
- Ontwikkelingen diverse activiteiten;
- Bezoekersaantallen;
- Tussentijdse cijfers per kwartaal;
- Evaluatie jaar 2016;
- Afscheid 2 leden van de Raad;
- Voortbestaan Gerrit Stobbe Fonds;
- Updaten ICT-structuur museum;
- Aanpassing begroting 2018;
- Invoering budgetteringssysteem;
- Vrijwilligersbeleid;
- Toezichtplan Raad van Toezicht;

- Heroriëntatie culturele infrastructuur provincie Fryslân;
- Herindeling balie-ontvangst, winkel en garderobe;
- Opstarten museumcafé (investering € 50.000);

De remuneratiecommissie heeft in 2017 één maal een bespreking gehad met de directie over de personele zaken.

De auditcommissie is tweemaal bijeengekomen om de jaarrekening 2017 en de begroting voor 2018 te bespreken.

De Raad van Toezicht heeft in 2017 de volgende besluiten genomen:

- Goedkeuring jaarrekening en activiteitenverslag 2016;
- Verlening eervol ontslag aan de heer G. Koopmans als directeur-bestuurder m.i.v. 1 januari 2017;
- Intrekking garantstelling financiering OWS ten laste van het Fonds Beheer Vriendengelden ad. € 150.000;
- Bijwoning inspraak- en besluitvormingsrondes van der provincie inzake Heroriëntatie Culturele infrastructuur Provincie Fryslân;
- Fattering besluit directeur-bestuurder voor realisatie horeca-gelegenheid;
- Vaststelling begroting 2018; saldo baten en lasten € 7.894; resultaat m.b.t. provinciale subsidie +/- € 10.271

### Personele zaken

Met ingang van het boekjaar is de heer T. van Slooten als de nieuwe directeur-bestuurder in dienst getreden. De heer G. Koopmans is met ingang van 1 januari 2017 tijdelijk in dienst genomen als projectleider van de "OnderWaterSafari" voor de periode van 2 jaar.

Verder hebben zich geen noemenswaardige mutaties voorgedaan.

Ten opzichte van 2016 is het ziekteverzuim binnen de perken gebleven met de kanttekening dat er vanaf oktober sprake is van langdurig ziekteverzuim met betrekking tot een educatiemedewerker.

### Vrijwilligerswerk

Het museum maakt gebruik van vrijwilligers die een vergoeding ontvangen met gebruikmaking van de vrijwilligersregeling waardoor geen dienstverband hoeft te worden verondersteld en geen inhoudingen hoeven plaats te vinden. Anderzijds maakt het museum gebruik van vrijwilligers die geheel onbezoldigd hun bijdrage aan het museum leveren.

Het aantal uren en de kosten van de vrijwilligers kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	<i>Aantal uren</i>		<i>Kosten</i>
	2017	2016	2017
			€
Vrijwilligers via vrijwilligersregeling	5.625	4.446	22.384
Vrijwilligers (onbezoldigd)	8.456	9.503	0
Reiskostenvergoedingen		-	4.230
Overige vrijwilligerskosten		-	1.369
<b>Totaal</b>	<b>14.081</b>	<b>13.949</b>	<b>27.983</b>

Ten behoeve van het inzicht in de onbezoldigde bijdrage die vrijwilligers en stagiaires aan het museum leveren worden de bestede uren als loonkosten gekapitaliseerd. Deze kapitalisering wordt toegepast op basis het gemiddelde wettelijke minimum uurloon wat door de provincie als norm wordt gehanteerd. Het gemiddelde wettelijke minimum uurloon over 2017 bedroeg € 10,00 (2016: € 9,82) waardoor de totale kapitalisatie uitkomt op een bedrag van € 84.560.

## Huisvesting

Vanaf 1987 is het Natuurmuseum Fryslân gevestigd in het voormalige “Nieuwe Stadsweeshuis”. Het pand is een historisch gebouw dat van 1675 tot 1953 als weeshuis heeft gefunctioneerd. Vanaf 2001 tot en met 2005 is het pand grondig verbouwd en is sindsdien de binnenplaats voorzien van een dakconstructie. Tevens is onder het atrium een depot gebouwd waar de collectie kon worden bewaard. Met de verhuizing van de collectie naar het Kolleksjesintrum Fryslân (KSF) krijgt dit depot met de “OnderWaterSafari” een nieuwe bestemming. Gebleken is dat het atriumdak in de toekomst veel meer onderhoud zal vergen dan waar destijds rekening mee is gehouden. Mettertijd wordt ook steeds duidelijker dat diverse onderdelen van het gebouw binnen afzienbare tijd aan vervanging toe zijn dan wel dat ingrijpend herstelwerk nodig zal zijn.

Ultimo 2016 is hiervoor een reserve gevormd van in totaal € 100.000.

In het boekjaar is hiervan een bedrag van € 1.750 besteed.

## Collectie

Per balansdatum waren er 324.634 voorwerpen geregistreerd. Het aantal nieuw geregistreerde voorwerpen is laag, omdat er al in 2016, voor en tijdens de verhuizing van de collectie naar het Kolleksje Sintrum Fryslân (KSF), nog een groot aantal ongeregistreerde objecten is geregistreerd. Echter, deze objecten zijn toen voor het grootste deel slechts voorlopig geregistreerd, bijvoorbeeld alleen als herbariumblad zonder nadere gegevens. In 2017 is begonnen de voorlopige registraties om te zetten in meer permanente. In 167.552 records werden wijzigingen aangebracht, vooral m.b.t. de nieuwe standplaats van de betreffende objecten in het KSF.

Eind 2017 is de totale registratiegraad ruim 97,9%. Niet-geregistreerde objecten vallen vooral onder niet strikt natuurhistorische deelverzamelingen, zoals dia's en onder nieuw verworven collecties zwerfstenen en mineralen, afkomstig van particuliere schenkers.

Tegen het einde van het jaar werd de totale collectieomvang ongeveer 1500 objecten groter ingeschat dan aan het begin van het jaar, omdat nieuwe aanwinsten (zwerfstenen en mineralen) grotendeels wegvielen tegen ca. 1000 afgevoerde monsters schelpen en 1900 (zwerf)stenen. Er is veel tijd gestoken in de begeleiding van de migratie van het collectieregistratiesysteem in Access naar Adlib, dat in het KSF gebruikt wordt. Door een fors aantal eigenaardigheden van Adlib moesten veel gegevens aangepast worden.

In de voorbereiding op de verhuizing van de voorwerpen naar het KSF is al geruime tijd ontzamd. Afhankelijk van de kwaliteit van de objecten is een klein deel van de collectie afgestoten dan wel is er een andere bestemming gegeven.

## Openstelling museum

In het verslagjaar ontving het NMF 44.449 bezoekers. Dit aantal is ruim 12.000 minder dan in 2016 toen 56.909 bezoekers werden verwelkomd. Deze bezoekersdaling kan voornamelijk worden toegeschreven aan de sluiting van Friesland Onder Water in afwachting van de realisatie van de “OnderWaterSafari”.



## Exposities

In het verslagjaar zijn de volgende exposities gehouden:

- |                                       |                            |
|---------------------------------------|----------------------------|
| • Grootste Kerststal van Europa       | 1 januari – 8 januari      |
| • Het Geheim van de Zee               | 1 april – 3 september      |
| • Noorderlicht                        | 25 april – 3 september     |
| • Photopeintures                      | 15 juli – 27 augustus      |
| • Buitengewone Beesten                | 23 september – 31 december |
| • Stormhout                           | 14 oktober – 31 december   |
| • Nederlands Kampioenschap Prepareren | 18 november – 31 december  |

## Activiteiten

In het verslagjaar zijn er diverse publieksactiviteiten georganiseerd, waaronder:

- Museumweekactiviteiten: 8 en 9 april
- Diverse GEA-lezingen
- Onderwaterwereld: 24 t/m 28 april
- Soortendag: juni in het Leeuwarder Bos.
- Bjusterbaarlike Simmerwike: 28 augustus t/m 1 september
- Diverse Paddenstoelenexpedities;
- Herfstvakantie: 14 oktober t/m 29 oktober; Stormhout activiteiten
- Weekend van de Wetenschap: 7 en 8 oktober
- Overige activiteiten: bosspeurtochten, drakenrondleidingen en piratenfeestjes.
- Uitfestival: 3 september

## PR en Marketing

Voor promotie van het museum wordt zoveel mogelijk ingespeeld op de nieuwe mogelijkheden met betrekking tot sociale media. Voorts wordt er veel aan folderverspreiding gedaan. Geadverteerd wordt er in nieuwsbladen en worden er in reclameblokken via Omroep Fryslân commercials uitgezonden. Voorts is het museum op diverse beurzen aanwezig geweest.

## Financiën

### Algemeen

In 2017 werd het Bestuur en de Raad van Toezicht van het NMF door middel van kwartaalrapportages op de hoogte gehouden van de financiële situatie.

De provinciale subsidie 2016 is gedateerd 20 juli 2017 (kenmerk 01436187 en zaaknummer PF-2015/14015) vastgesteld conform het bij de provincie ingediende productverslag/activiteitenverslag. Bij beschikking de dato 14 december 2016 (kenmerk 01377294 en zaaknummer PF-2016/160151) is door de Provincie Fryslân voor de jaren 2017 tot en met 2020 boekjaarsubsidie toegekend tot een bedrag van € 681.500 per jaar; in totaal € 2.726.000. Indexatie ten opzichte van voorgaande jaren is hiermee achterwege gebleven. De subsidie is in 13 termijnen gelijkelijk over het jaar verspreid door de provincie uitbetaald. De provinciale subsidie over 2017 is voor een bedrag van € 7.397 ongebruikt gebleven. Dit overschot is gereserveerd voor de jaren 2018 tot en met 2020.

Per saldo waren de uitgaven over 2017 € 263.712 lager dan begroot. De verschillen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

		€
Subsidie provincie Fryslân		0
Overige subsidies	a	-317.812
Entreegelden	b	3.393
Bijdrage stagiaires/vrijwilligers	c	-25.440
Bijdrage vereniging vrienden	d	-5.990
Overige opbrengsten		6.819
Opbrengsten winkel, horeca en preparatie	e	-14.450
Personeelskosten	f	-46.152
Vrijwilligerskosten	g	28.071
Huisvesting		3.016
Afschrijvingen		2.401
Collectie en preparateursatelier		1.786
Publieke Diensten		-2.573
Exposities	h	621.008
Educatie en activiteiten	i	12.881
PR en marketing		-884
Overige kosten		-2.362
		<u>263.712</u>

De belangrijkste afwijkingen kunnen als volgt worden toegelicht:

### Opbrengsten:

- Wegens de overloop tussen de jaren voor de projecten "OnderWaterSafari" en "Het Grote Grutto Theater" is minder subsidie verantwoord dan was begroot.
- Ondanks lagere bezoekersaantallen is als gevolg van een prijsaanpassing € 3.000 meer entreegeld ontvangen.
- Dit verschil is ontstaan omdat het aantal uren 1.544 lager is uitgevallen dan begroot terwijl het toegepaste uurtarief € 1,- lager is.
- De vriendenbijdragen lopen evenredig aan de vriendenaantallen terug.
- Gerelateerd aan de bezoekersaantallen ware de opbrengsten voor overige activiteiten lager dan begroot

### Uitgaven:

f) De hogere personeelskosten zijn naar de volgende onderdelen te herleiden:

	<i>Realisatie</i> 2017	<i>Begroting</i> 2017	<i>Vershil</i>
	€	€	€
Beheer en administratie	246.616	223.500	23.116
Collectiebeheer	82.548	83.100	-552
PR & Marketing	39.023	67.100	-28.077
Educatie	141.156	137.400	3.756
Technische Dienst	80.678	79.900	778
Inleenkrachten	2.938	4.000	-1.062
Preparateursatelier	62.931	60.700	2.231
Overige	109.262	63.300	45.962
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	765.152	719.000	46.152

➤ *Beheer en Administratie:*

Voor Beheer en Administratie zijn de kosten € 23.000 hoger uitgekomen dan begroot. Dit vindt zijn oorzaak in de hogere kosten voor de nieuwe directie ad. € 28.000. Daartegenover waren de kosten voor officemanagement € 8.000 lager dan begroot. De met de beëindiging van dit dienstverband samenhangende kosten ad. € 31.000 zijn in 2016 geheel ten laste van de exploitatie gebracht.

➤ *PR & Marketing:*

In de begroting was rekening gehouden met de aanstelling van een vormgever. Er zijn echter een klein aantal uren besteed aan een vormgever. Hierdoor vielen de kosten € 28.000 lager uit.

➤ *Educatie:*

De educatieve afdeling liet € 4.000 hogere kosten zien in verband met hogere inschaling en loonsverhogingen volgens de CAO.

➤ *Overige:*

De post "overige" heeft geheel betrekking op de "OnderWaterSafari". In de begroting was rekening gehouden met tijdelijke in dienstneming van 2 medewerkers. Uiteindelijk zijn er 3 medewerkers in dienst genomen met meer uren.

- g) De lagere vrijwilligerskosten worden nagenoeg geheel gecompenseerd door de lagere bijdragen van vrijwilligers en stagiaires. Voor de toelichting daarop wordt verwezen naar de toelichting op de vrijwilligersbijdragen onder de opbrengsten.
- h) De kosten voor de exposities "OnderWaterSafari" en "Het Grote Grutto Theater" hebben een doorlooptijd van jaren. Daardoor loopt de begroting niet synchroon met de werkelijkheid.
- i) Voor de voorjaars- en herfstvakantie-activiteiten zijn de kosten aanmerkelijk lager uitgevallen en is het voordelige verschil nagenoeg daaraan toe te schrijven.

## **Financiële positie**

### Liquiditeit

De liquiditeitspositie van het museum is in het boekjaar met een bedrag van € 84.438 verslechterd. Desondanks zat het museum met een bedrag van € 1.243.317 per balansdatum ruim in de financiële middelen kan met gemak aan de kortlopende verplichtingen voldoen.

Deze middelen zijn grotendeels nodig voor de bekostiging van de "OnderWaterSafari".

Het werkkapitaal is met een bedrag van € 1.553.713 (vlottende activa -/- de kortlopende schulden) ook zeer ruim te noemen, maar ook hier geldt dat rekening moet worden gehouden met de "OnderWaterSafari" die in de loop van 2018 zijn beslag moet krijgen. Na afloop daarvan zal deze positie sterk zijn verslechterd.

De resterende middelen zullen voor de continuïteit van het museum van groot belang zijn.

In het verleden is een continuïteitsreserve gevormd met als doel om over een buffer te beschikken zodat aangegane verplichtingen bij toekomstige calamiteiten op korte termijn kunnen worden nagekomen.

Het gewenste niveau van deze reserve is 50% van de geprognoseerde verplichtingen over een jaarperiode.

Eind 2017 is dit bedrag op € 550.000 gesteld. Ultimo 2017 is het resultaat van de commerciële activiteiten aan de continuïteitsreserve toegevoegd waardoor deze reserve uitkomt op een totaal van € 104.000 wat overeenkomt met een percentage van 18,9%

### Solvabiliteit

De solvabiliteitsverhouding is met 87,1% eigen vermogen van het totale vermogen met 23,5% verminderd. Deze teruggang is te danken aan de bouw van de "OnderWaterSafari". Desondanks is de solvabiliteit nog steeds gunstig te noemen.

Er is veel eigen vermogen aanwezig maar er is ook sprake van diverse vermogensbestanddelen die beklemd zijn door derden dan wel dat rekening moet worden gehouden met herstellkosten binnen afzienbare tijd. Voor toelichting daarover wordt verwezen naar de toelichtingen op de betreffende balansposten onder het Eigen Vermogen.

### Bedrijfsvoering

Gezien de ontwikkelingen in het verleden kan gesteld worden dat de normale jaarlijkse personeelslasten de provinciale subsidie niet mogen overschrijden. Met andere woorden; de normale financiële bedrijfsvoering van het museum is alleen maar sluitend te houden wanneer de personeelslasten niet hoger worden dan de jaarlijkse subsidie van de provincie. In het geval van de inzet van extra personeel moeten deze extra kosten worden gedekt uit de opbrengsten van succesvolle exposities en/of activiteiten. Voor de continuïteit van het museum zou gesteld kunnen worden dat de structurele jaarlijkse personeelskosten niet hoger mogen zijn dan 95% van de boekjaarsubsidie (€ 681.500) van de provincie, zijnde een bedrag van € 647.000. De structurele personeelskosten over het boekjaar bedroegen 656.000 (11,7fte's) en blijven daarmee redelijk binnen de bandbreedte.

Historisch gezien bedraagt de normale bedrijfsomvang 12,8 fte's. Eigenlijk komt het museum dus 1,1 fte tekort wat op basis van gemiddelden correspondeert met een bedrag van € 61.000.

### Beheersingsmaatregelen

De organisatie van de activiteiten in het museum is gericht op efficiency en interne beheersing. Om de volledigheid en de juistheid van de diverse opbrengstcategorieën te waarborgen bestaan er diverse functiescheidingen, procedures en vastleggingsmethoden. Binnen het museum worden de volgende opbrengstcategorieën onderscheiden: preparateursatelier, winkel, horeca, verhuur ruimten en toegang museum. Met betrekking tot de inkoop worden alle posten door de verantwoordelijke personen geaccordeerd en door de directeur-bestuurder kritisch beoordeeld en gefiatteerd. Kleine kasuitgaven worden door de directeur-bestuurder achteraf periodiek bij wijze van steekproef kritisch beoordeeld.

## Begroting 2018

De begroting Baten en Lasten voor het jaar 2018 ziet er als volgt uit:

	<i>Begroting</i> <u>2018</u>
	€
<b>Baten</b>	
Subsidie provincie Fryslân	681.500
Overige subsidies	247.882
Entreegelden	330.000
Bijdrage stagiaires/vrijwilligers	110.000
Bijdrage vereniging vrienden	32.000
Overige opbrengsten	19.720
Opbrengsten overige activiteiten	54.500
Totaal	<u>1.475.602</u>
<b>Lasten</b>	
Personeelskosten	796.990
Vrijwilligerskosten	114.000
Huisvesting en Technische Dienst	88.760
Afschrijvingen	4.000
Collectie	21.450
Publieke Diensten	58.490
Exposities	237.000
Educatie en activiteiten	40.698
PR en marketing	41.000
Overige kosten	36.420
Kosten overige activiteiten	28.900
Totaal	<u>1.467.708</u>
<b>Saldo staat van baten en lasten</b>	<u>7.894</u>

## Naleving regelgeving Cultural Governance

### WNT-verantwoording 2017 Stichting Fries Natuurhistorisch Museum

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op Stichting Fries Natuurhistorisch Museum. Het voor Stichting Fries Natuurhistorisch Museum toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2017 € 181.000. Dit betreft het algemeen bezoldigingsmaximum.

#### 1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13<sup>e</sup> maand van de functievervulling:

<i>bedragen x € 1</i>	<i>T. van Slooten</i>	<i>G. Koopmans</i>
<b>Functiegegevens</b>	Directeur/bestuurder	Projectleider
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1	0,5
Gewezen topfunctionaris	nee	ja
(Fictieve) dienstbetrekking	ja	ja
<b>Bezoldiging</b>		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	80929	43698
Beloningen betaalbaar op termijn	10704	0
<i>Subtotaal</i>	91633	43698
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	181000	90500
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0
<b>Totale bezoldiging</b>	<b>91633</b>	<b>43698</b>
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
<b>Gegevens 2016</b>		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	-	1
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	-	81578
Beloningen betaalbaar op termijn	-	9092
<b>Totale bezoldiging 2016</b>	<b>-</b>	<b>90670</b>

*1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12*

In het kalenderjaar zijn er geen leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking voor de organisatie werkzaam geweest.

*1c. Toezichthoudende topfunctionarissen*

Hiervan is geen sprake.

*1d. Topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.700 of minder*

De leden van de Raad van Toezicht van de Stichting Fries Natuurhistorisch Museum doen hun werkzaamheden onbezoldigd.

In het kalenderjaar bestond de Raad van Toezicht uit de volgende leden:

- C. Schokker-Strampel (voorzitter)
- J. Makelaar (lid)
- I. Schimmel (lid)
- J. Veenstra (lid)
- S.A.J. Haverkamp (lid)
- J.M. Wenzel (lid)
- H. Dijkgraaf (lid)
- R. Uildriks (lid)

**2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking**

In het kalenderjaar is een uitkering in verband met beëindiging van een dienstverband met een topfunctionaris niet van toepassing geweest.

**3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT**

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2017 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

## **Jaarrekening**



## Balans per 31 december 2017

	31.12.2017		31.12.2016	
	€		€	
<b>Actief</b>				
<b>Vaste activa</b>				
Gebouwen	223.463		223.463	
Inventaris	<u>592</u>	224.055	<u>2.190</u>	225.653
<b>Vlottende activa</b>				
Vorraden	6.740		7.948	
Debiteuren	93		1.958	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	110.458		15.238	
Vorderingen en overlopende activa	<u>327.122</u>	444.412	<u>573.797</u>	598.941
<b>Liquide middelen</b>		1.243.317		1.327.756
		<u>1.911.784</u>		<u>2.152.350</u>

	31.12.2017		31.12.2016	
	€		€	
<b>Passief</b>				
<b>Eigen vermogen</b>				
Vermogen gerelateerd aan het gebouw	223.463		223.463	
Continuïteitsreserve	104.210		90.063	
Bestemmingsreserves	588.944		584.294	
Fondsen	<u>748.388</u>	1.665.005	<u>932.857</u>	1.830.677
<b>Voorzieningen</b>				
Groot onderhoud	44.000		67.427	
Loongelateerd	<u>68.763</u>	112.763	<u>68.811</u>	136.238
<b>Kortlopende schulden</b>				
Crediteuren	39.215		17.354	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	26.317		24.107	
Overige schulden	11.883		100.109	
Overlopende passiva	<u>56.601</u>	134.016	<u>43.865</u>	185.435
		<u>1.911.784</u>		<u>2.152.350</u>

## Staat van Baten en Lasten 2017

	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
<b>Baten</b>			
Subsidie provincie Fryslân	681.500	681.500	681.476
Overige subsidies	646.070	963.882	689.095
Entreegelden	173.393	170.000	188.503
Bijdrage stagiaires/vrijwilligers	84.560	110.000	93.319
Bijdrage vereniging vrienden	26.010	32.000	24.624
Overige opbrengsten	27.319	20.500	30.801
Opbrengsten overige activiteiten	54.238	76.500	73.061
Totaal	<u>1.693.090</u>	<u>2.054.382</u>	<u>1.780.879</u>
<b>Lasten</b>			
Personeelskosten	765.152	719.000	740.546
Vrijwilligerskosten	85.929	114.000	94.869
Huisvesting	79.134	82.150	90.443
Afschrijvingen	1.599	4.000	1.380
Collectie en bibliotheek	18.664	20.450	15.519
Publieke Diensten	49.021	46.449	40.121
Exposities	744.692	1.365.700	126.425
Educatie en activiteiten	26.217	39.098	56.436
PR en marketing	24.884	24.000	23.238
Overige kosten	34.782	32.420	62.770
Kosten overige activiteiten	28.688	36.500	36.326
Totaal	<u>1.858.763</u>	<u>2.483.767</u>	<u>1.288.073</u>
<b>Saldo staat van baten en lasten</b>	<u>-165.672</u>	<u>-429.385</u>	<u>492.806</u>

## Bestemming van het resultaat 2017

	<i>Realisatie</i> 2017	<i>Begroting</i> 2017	<i>Realisatie</i> 2016
	€	€	€
<b>Resultaten activiteiten:</b>			
<b>Expositie "Animal Inside Out"</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>29.542</b>
<b>Verhuur Ruimten</b>	<b>3.391</b>	<b>700</b>	<b>6.206</b>
<b>Preparateursatelier</b>	<b>1.071</b>	<b>1.300</b>	<b>1.086</b>
<b>Winkel</b>	<b>695</b>	<b>6.410</b>	<b>1.969</b>
<b>Horeca</b>	<b>8.989</b>	<b>11.900</b>	<b>11.225</b>
<b>Totaal</b>	<b>14.146</b>	<b>20.310</b>	<b>50.028</b>
<i>Gesubsidieerd door provincie</i>	7.397	-32.280	-111.096
<b>Toevoeging aan Reserves/fondsen:</b>			
Bestemmingsreserve huisvesting	0	0	50.000
Bestemmingsreserve OWS	0	0	35.519
Bestemmingsreserve Eeuwfeest	6.400	0	0
Fonds HGGT	100.000	0	0
Fondsen OWS	506.500	0	633.000
Fonds uilentelling	3.000	1.000	500
Fonds Beheer Vriendengelden	26.266	33.475	25.490
Gerrit Stobbe Fonds	97	880	391
<b>Onttrekking aan reserves/fondsen:</b>			
Continuïteitsreserve : inz. Huisvesting		0	-50.000
Continuïteitsreserve : inz. OWS	0	0	-35.519
Bestemmingsreserve huisvesting	-1.750	0	0
Bestemmingsreserve OWS	0	-450.000	-40.706
FBV: Darwins Zolder	0	0	-25.000
FBV: Poëziesteen	0	0	-5.500
Fonds Uilentelling	-792	-500	-474
Fonds BGL: Darwins Zolder	0	0	-16.790
Fonds H.V.E.: OWS	0	0	-2.579
Fonds H.V.E.: Darwins Zolder	0	0	-10.000
Fonds Restauratie Dwergvinvis	0	0	-2.713
Fondsen OWS	-710.592	0	0
Gerrit Stobbe Fonds	-3.000	0	0
Fonds HGGT	-112.158	0	0
<b>Onttrekking kosten fondsen:</b>			
Fonds Beheer Vriendengelden	-1.188	-2.270	-1.746
	<u>-165.672</u>	<u>-429.385</u>	<u>492.806</u>

## Kasstroomoverzicht over 2017

	2017		2016	
	€		€	
<b>Kasstroom uit operationele activiteiten</b>				
Saldo Staat van Baten en Lasten		-165.672		492.806
Aanpassingen voor:				
Afschrijvingen en overige waardeverminderingen	1.599		1.380	
Voorzieningen	-23.475		20.203	
Veranderingen in het werkkapitaal:				
Mutatie operationele vorderingen	154.529		-425.271	
Mutatie operationele kortlopende schulden	-51.419	81.234	34.479	-369.209
Mutatie geldmiddelen		-84.438		123.597

## **Toelichting op de jaarrekening**

### **Algemeen**

De jaarrekening heeft betrekking op de stichtingen:

- Stichting Fries Natuurhistorisch Museum;
- Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum en de
- Stichting Gerrit Stobbe Fonds.

Via de Raad van Toezicht ligt de zeggenschap over de stichtingen geheel bij de Stichting Fries Natuurhistorisch Museum. De nauwe verwantschap tussen de stichtingen houdt materieel in dat deze stichtingen als één geheel kunnen worden beschouwd. Op basis hiervan zijn de jaarrekeningen van de stichtingen samengevoegd. De activiteiten van het geheel vinden plaats bij de Stichting Fries Natuurhistorisch Museum. Met betrekking tot de Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum is er alleen sprake van vermogen wat is vastgelegd in het gebouw waarin het museum is gehuisvest. Een nadere toelichting is gegeven bij de post "Vermogen gerelateerd aan het gebouw" op de balans. Het Gerrit Stobbe Fonds beschikt alleen over spaargelden. Omdat de zeggenschap over deze gelden alleen berust bij de Raad van Toezicht van het NMF zijn deze gelden als fonds gepasseerd.

### **Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening**

De verslaggeving geschiedt volgens de richtlijnen voor de jaarverslaggeving, RJ 640.

Uitgaven worden geactiveerd voor zover het de verwachting is dat deze uitgaven de algemene activiteiten van de organisatie duurzaam zullen dienen. Uitgaven die in rechtstreeks verband staan met de serviceverlening aan bezoekers en welke zonder subsidieverlening niet rendabel zijn worden ineens als last genomen. De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd volgens het kostprijsmodel. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Voor zover niet anders is vermeld, geschiedt de waardering tegen de nominale waarde.

## **Grondslagen voor de waardering van activa en passiva**

### **Materiële vaste activa**

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Voor de kosten van periodiek groot onderhoud wordt een voorziening gevormd. Deze post is afzonderlijk als voorziening op de balans opgenomen.

### **Vorraden**

De voorraden van winkel en horeca worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde. Deze lagere netto-opbrengstwaarde wordt bepaald door individuele beoordeling van de voorraden.

### **Vorderingen en overlopende activa**

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

### **Liquide middelen**

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Indien middelen niet ter vrije beschikking staan, dan wordt hiermee bij de waardering rekening gehouden.

### **Voorzieningen**

#### *Algemeen*

Tenzij anders vermeld worden de voorzieningen gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de betreffende verplichtingen af te wikkelen.

#### *Voorziening groot onderhoud*

De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks jaren. De voorziening wordt lineair opgebouwd. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

## **Grondslagen voor de bepaling van het resultaat**

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben.

Indien baten waarvoor een bijzondere bestemming is aangewezen in het verslagjaar niet volledig zijn besteed, dient de Organisatie de omvang van de nog niet bestede bedragen via de resultaatbestemming toe te voegen aan de bestemmingsreserves respectievelijk bestemmingsfondsen.

Indien de Organisatie in een volgend verslagjaar uit deze bestemmingsreserves respectievelijk bestemmingsfondsen put, dient zij deze besteding in de staat van baten en lasten als last te verwerken. Zij dient deze besteding te verwerken via de resultaatbestemming als een onttrekking aan de bestemmingsreserves respectievelijk bestemmingsfondsen.

## **Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht**

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode.

## Toelichting op de onderscheiden posten van de balans

### Vaste activa

#### Materiële vaste activa

Verloop over 2017	<u>Gebouw</u>	<u>Inventaris</u>	<u>Totaal</u>
	€	€	€
Stand per 1 januari	223.463	2.190	225.653
Investeringsen	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
	223.463	2.190	225.653
Afschrijvingen	<u>0</u>	<u>1.599</u>	<u>1.599</u>
Stand per 31 december	<u>223.463</u>	<u>592</u>	<u>224.055</u>
Cumulatieve aanschafwaarde voor desinvestering	223.463	27.080	250.543
Cumulatieve afschrijvingen en overige waardevermindering per 31 december		<u>26.489</u>	<u>26.489</u>
Stand per 31 december	<u>223.463</u>	<u>592</u>	<u>224.055</u>
Afschrijvingspercentages	<u>10-33,3%</u>		

Het gebouw betreft het pand Schoenmakersperk 2 te Leeuwarden en is juridisch eigendom van de Stichting BGFNM. Alle voor- en nadelen die uit de exploitatie van het pand voortvloeien, zijn voor rekening en risico van de Stichting NMF. Het economische risico is derhalve in handen van de Stichting NMF. De verkrijgingsprijs voor het pand bedraagt € 223.463 en is tevens restwaarde; op het pand wordt niet afgeschreven.

Op basis van de Wet Onroerende Zaken is de waarde van het pand per peildatum 1 januari 2017 vastgesteld op € 1.493.000,--. Op 19 maart 2013 is het pand ten behoeve van de opstalverzekering getaxeed. De herbouwwaarde van het pand is door taxateur B.G. Adema te Heerenveen getaxeed op een bedrag van € 7.675.000.

### Vlottende activa

#### Vorraden

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Voorraad winkel	4.837	6.221
Voorraad horeca	1.083	937
Voorraad preparateursatelier	430	430
Voorraad tegoedbonnen	<u>390</u>	<u>360</u>
Saldo balans	<u>6.740</u>	<u>7.948</u>

**Debiteuren**

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Saldo balans	<u>93</u>	<u>1.958</u>

**Belastingen en premies sociale verzekeringen**

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Omzetbelasting	98.664	11.478
Energiebelasting	5.778	3.760
Pensioenpremie	<u>6.015</u>	<u>0</u>
Saldo balans	<u>110.458</u>	<u>15.238</u>

**Vorderingen en overlopende activa**

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Subsidiënten	298.500	555.500
Entree Museumjaarkaarten	15.382	14.573
Vooruitbetaalde bedragen	3.424	2.341
Overlopende activa	9.410	0
Diversen	<u>405</u>	<u>1.384</u>
Saldo balans	<u>327.122</u>	<u>573.797</u>

**Liquide Middelen**

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Kas	3.362	8.523
ING rekening-courant NMF	6.338	8.417
Rabobank rekening-courant	1.049	1.223
ING rekening-courant Vrienden	557	1.503
MyPos rekening-courant	555	431
ING Spaarrekening NMF	726.236	783.050
ING Spaarrekening Vrienden	196.756	215.866
Rabobank doelsparen (NMF)	204.758	204.566
Rabobank doelsparen (GSF)	103.706	103.608
Centraal Beheer Achmea	<u>0</u>	<u>567</u>
Saldo balans	<u>1.243.317</u>	<u>1.327.755</u>



## Eigen vermogen

### Vermogen gerelateerd aan het gebouw

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	223.463	223.463
Bij/Af: resultaat boekjaar	<u>0</u>	<u>0</u>
Saldo balans	<u><u>223.463</u></u>	<u><u>223.463</u></u>

Het vermogen gerelateerd aan het gebouw betreft de oorspronkelijke aankoop prijs van het pand Schoenmakersperk 2 te Leeuwarden. Dit is tevens de enkelvoudige balans van de Stichting BGFNM.

De balans van de Stichting Behoud Gebouw Fries Natuurhistorisch Museum per 31 december 2017 ziet er als volgt uit:

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
<b>Actief</b>		
<b>Vaste activa</b>		
Gebouwen	<u>223.463</u>	<u>223.463</u>
	223.463	223.463
	<u><u>223.463</u></u>	<u><u>223.463</u></u>
<b>Passief</b>		
<b>Eigen vermogen</b>		
Vrij besteedbaar vermogen	<u>223.463</u>	<u>223.463</u>
	223.463	223.463
	<u><u>223.463</u></u>	<u><u>223.463</u></u>

## Reserves

### Continuïteitsreserve

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	90.063	236.649
Bij: resultaten commerciële activiteiten	14.147	50.028
Af: onttrekkingen	<u>0</u>	<u>196.615</u>
Saldo balans	<u><u>104.210</u></u>	<u><u>90.063</u></u>

Gezien de omvang van de activiteiten van het NMF en de plaats die zij in neemt in het maatschappelijk verkeer is het bestuur van mening dat de organisatie moet beschikken over een minimaal vrij besteedbaar vermogen om de continuïteit op korte termijn na te kunnen komen. Het bestuur acht een reserve hiertoe noodzakelijk. Deze reserve dient het doel om lopende verplichtingen af te kunnen wikkelen dan wel nieuwe verplichtingen te kunnen nakomen welke noodzakelijk zijn voor de continuïteit van de organisatie.

De continuïteitsreserve wordt gemaximeerd op de helft van de begrote jaarlijkse kosten voor het volgende jaar (exclusief de gekapitaliseerde kosten voor stagiaires en vrijwilligers en éénmalige buitensporige uitgaven). Voor het jaar 2018 is dit een bedrag van € 550.000.

### Bestemmingsreserve huisvesting

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	100.000	50.000
Bij dotatie	0	50.000
Af: onttrekkingen	<u>1.750</u>	<u>0</u>
Balans per 31 december	<u><u>98.250</u></u>	<u><u>100.000</u></u>

De reserve is gevormd voor toekomstige vervangingsinvesteringen en verwacht noodzakelijk herstelwerk aan het gebouw. In het boekjaar is een bedrag van € 1.750 afgeboekt in verband met herstel van geconstateerde houtrot. In verband met het tijdsbeslag van de "OnderWaterSafari" is het maken van een herstelplan doorgeschoven naar 2018.

### Bestemmingsreserve OWS

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	484.294	464.481
Bij dotatie	0	60.519
Af: onttrekkingen	<u>0</u>	<u>40.706</u>
Balans per 31 december	<u><u>484.294</u></u>	<u><u>484.294</u></u>

De reserve is de afgelopen jaren gevormd ten behoeve van de realisatie van de "OnderWaterSafari". In de reserve is tevens een bedrag van € 113.448 begrepen welk bedrag in de jaren 2014 en 2015 is ontvangen uit de nalatenschap van mevrouw P.M. Dijkema.

Aan dit legaat is de voorwaarde verbonden dat het niet mag worden aangewend voor managementkosten, bonussen en afvloeiingsregelingen voor bestuursleden en medewerkers van het museum. Drie jaar na de ontvangst van het legaat dient verantwoording aan de executeur te worden afgelegd over de besteding van het legaat.

### Bestemmingsreserve honderdjarig bestaan

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	0	0
Bij dotatie	6.400	0
Af: onttrekkingen	<u>0</u>	<u>0</u>
Balans per 31 december	<u><u>6.400</u></u>	<u><u>0</u></u>

In het jaar 2023 viert het museum zijn 100-jarig bestaan. Het voornemen bestaat om hier extra aandacht aan te besteden. Daarom zal vanaf het jaar 2017 jaarlijks een bedrag aan deze reserve worden gedoteerd zodat daartoe te zijner tijd voldoende financiële middelen beschikbaar zullen zijn.

## Fondsen

### Fonds Provincie Fryslân

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	0	0
Bij: niet benut deel van het subsidie 2017	7.397	0
Af: besteding voorgaande jaren	<u>0</u>	<u>0</u>
Balans per 31 december	<u><u>7.397</u></u>	<u><u>0</u></u>

Door de provincie is voor de periode van vier jaar boekjaarsubsidie toegekend over de jaren 2017 tot en met 2020 voor een bedrag van € 2.726.000. De bedragen worden verspreid over de jaren uitbetaald in 13 gelijke termijnen. De aanvraag tot vaststelling van deze subsidie dient voor 1 mei 2021 bij de provincie te worden ingediend. Op de toegekende boekjaarsubsidie door de provincie Fryslân is de Algemene subsidieverordening provincie Fryslân van toepassing. Met betrekking tot de door de provincie gesubsidieerde activiteiten is in 2017 een surplus van € 7.397 ontstaan Dit bedrag zal in de jaren 2018 tot en met 2020 worden besteed.

### Fonds Beheer Vriendengelden

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	171.222	177.978
Dotatie	26.266	25.490
Af: Fondsonttrekkingen	0	30.500
Af: kosten fondsbeheer	<u>1.188</u>	<u>1.746</u>
Saldo balans	<u><u>196.301</u></u>	<u><u>171.222</u></u>

*Het NMF beheert de geldmiddelen van de "Vereniging Vrienden van het Natuurmuseum Fryslân". Van de bijdragen van de "Vrienden" wordt 80% aan het fonds toegevoegd. Een vijfde deel wordt aangemerkt als entreevergoeding voor het museum.*

Op aangeven door het bestuur komt de besluitvorming over de aanwending van de middelen toe aan de Raad van Toezicht van het museum. Namens het vriendenfonds had de Raad zich voor een bedrag van € 150.000 garant gesteld om het project "OnderWaterSafari" doorgang te doen vinden. In de loop van 2017 is gebleken dat de garantstelling niet meer nodig was en is deze ingetrokken. Er zijn geen bedragen voor specifieke projecten aan het fonds onttrokken.

### Fonds Uilentelling

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	26	0
Dotatie	3.000	500
Af: kosten uilentelling 2016	<u>792</u>	<u>474</u>
Saldo balans	<u><u>2.235</u></u>	<u><u>26</u></u>

De uilentelling is een doorlopend project dat gefinancierd wordt uit subsidiegelden welke beschikbaar worden gesteld door derden. In het boekjaar is een aanvraag van € 3.000 ingediend bij het Gerrit Stobbe welke ook is toegekend. Ultimo het boekjaar het boekjaar heeft de heer H. Wijnandts de verantwoordelijkheden voor de uilentellingen overgedragen aan mevrouw I. Meutgeert, medewerker van het museum.

### Fonds Het Grote Grutto Theater

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	25.000	41.790
Dotatie	100.000	0
Af: ontwikkelingskosten	<u>112.158</u>	<u>16.790</u>
Saldo balans	<u><u>12.842</u></u>	<u><u>25.000</u></u>

In de loop van het boekjaar is door de Van Klooster Stichting een bedrag van € 100.000 toegezegd als bijdrage voor de expositie "Het Grote Grutto Theater". Ultimo 2017 waren er nog gesprekken gaande met de Stichting Celebrating Diversity eveneens voor een bijdrage van € 100.000.

### Fondsen Onder Water Safari

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	633.000	0
Dotatie	506.500	633.000
Af: onttrekkingen	<u>710.592</u>	<u>0</u>
Saldo balans	<u><u>428.908</u></u>	<u><u>633.000</u></u>

Van de toegezegde fondsen ad € 1.139.500 stond per balansdatum nog een bedrag open van € 198.500. Hiervan wordt de toezegging van het Wetterskip Fryslân ad. € 100.000 gespreid over 5 jaar uitbetaald. Hiervan was de eerste tranche van € 20.000 per balansdatum ontvangen. Van het grootste deel van de nog openstaande posten kan bij afwikkeling van het project om uitbetaling worden verzocht.

### Gerrit Stobbe Fonds

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	103.608	103.218
Dotatie rente spaarrekening	97	391
Af: onttrekkingen	<u>3.000</u>	<u>0</u>
Saldo balans	<u><u>100.706</u></u>	<u><u>103.608</u></u>

De garantstelling van. € 80.00 voor het project "OnderWaterSafari" is ingetrokken en voor het uilenproject van de heer H. Wijnandts is een bedrag van € 3.000 beschikbaar gesteld.

## Vorzieningen

### Groot onderhoud

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	67.427	52.845
Bij: Dotatie	16.137	14.582
Af: onttrekking	39.564	0
Saldo balans	<u>44.000</u>	<u>67.427</u>

Op basis van een afgesproken onderhoudsplan en rekening houdend met toegezegde BRIM subsidie tot en met het jaar 2019 wordt jaarlijks een gelijk bedrag aan de voorziening gedoteerd. Rekening houden met jaarlijkse prijsindexatie wordt de voorziening per balansdatum op duizendtallen afgerond.

### Loongerelateerde voorzieningen

#### Pensioenkosten voormalige regelingen

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	6.400	6.656
Bij: dotatie	0	0
Af: onttrekking	6.400	256
Saldo balans	<u>0</u>	<u>6.400</u>

Door de pensioenuitvoerder Centraal Beheer Achmea werd met ingang van 2013 jaarlijks een bedrag van € 250,- in rekening gebracht voor voormalige pensioenregelingen. Deze verplichting zou blijven bestaan zolang in de toekomst door ex-werknemers of hun partners aanspraak zou kunnen worden gemaakt op deze regelingen. Met het opzeggen van de pensioenuitvoering door Centraal Beheer Achmea is de incassering van deze bedragen ook gestaakt. Daarom is deze voorziening geheel toegevoegd aan de Bestemmingsreserve 100-jarig bestaan.

### Voorziening toekomstige opslagen pensioenpremies

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	51.089	45.212
Bij: dotatie	10.672	5.877
Af: onttrekking	<u>5.216</u>	<u>0</u>
Saldo balans	<u><u>56.545</u></u>	<u><u>51.089</u></u>

Met ingang van 2017 is de uitvoering van de pensioenregeling ondergebracht bij het Rabo BedrijvenPensioen. Dit is een beschikbare premieregeling. Bij de omzetting van de voormalige regeling bij Centraal Beheer Achmea naar een andere financieringssysteem (koopsom methode) zijn er gelden vrijgekomen die voor de medewerkers waren gereserveerd. Dit bedrag wordt nu gebruikt voor verevening van de in de toekomst verschuldigde pensioenpremies. Uitgaande van deze nieuwe financieringssysteem is recht evenredig met de stijging van de leeftijd van de medewerkers een sterke stijging van de toekomstige premies te verwachten. Met gebruikmaking van deze voorziening kan de premielast voor het museum stabiel worden gehouden op 15% van de totale premiegrondslag en voor de medewerkers op 7%. Volgens de berekeningen zullen de eerste jaren nog bedragen aan de voorziening worden toegevoegd. Vervolgens zal een omslagpunt ontstaan waarna de voorziening versneld zal afnemen. In het boekjaar is de voorziening in verband met voormalige regelingen aan deze voorziening toegevoegd.

### Voorziening toekomstige jubileumuitkeringen

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Balans per 1 januari	11.322	11.322
Bij: dotatie	896	1.237
Af: onttrekking	<u>0</u>	<u>1.237</u>
Saldo balans	<u><u>12.218</u></u>	<u><u>11.322</u></u>

Dit betreft een schatting van de volgens de Museum CAO in de toekomst toe te kennen jubileumuitkeringen netto contant gemaakt tegen een percentage van 1%.

## Kortlopende schulden

<b>Crediteuren</b>	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Saldo balans	<u>39.215</u>	<u>17.354</u>

<b>Belastingen en premies sociale verzekeringen</b>	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Loonbelasting	<u>26.317</u>	<u>24.107</u>

<b>Overige schulden</b>	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Accountants- en advieskosten	9.000	9.000
Vooruit ontvangen bedragen	1.994	9.773
Nog te betalen bedragen	889	53.956
Beëindiging dienstverband medewerker	0	27.381
Saldo balans	<u>11.883</u>	<u>100.109</u>

<b>Overlopende passiva</b>	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
	€	€
Overuren medewerkers	24.805	14.637
Ontvangen voorschotten preparatie	2.290	1.725
Reservering vakantietoeslag	<u>29.506</u>	<u>27.503</u>
Saldo balans	<u>56.601</u>	<u>43.865</u>

## Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

- ❖ Samen met andere musea is het Natuurmuseum Fryslân een samenwerking aangegaan voor de exploitatie van een gezamenlijk depot. Samenhangend met deze samenwerking is een gezamenlijke huurovereenkomst met de Stichting Kolleksjesintrum Fryslân van toepassing voor een bedrag van rond € 151.000 per jaar. Deze huurovereenkomst loopt tot en met 30 juni 2031. Op basis van de afgesproken verdeling bedragen de kosten voor het museum rond € 10.000 per jaar.



- ❖ Met G4S loopt een abonnement voor Alarmopvolging voor een jaarlijks bedrag van € 1.575. Deze overeenkomst loopt voor onbepaalde tijd en is tegen het einde van een kalenderjaar opzegbaar met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden.
- ❖ Met Damstra Service & Onderhoud is een service- en onderhoudsabonnement afgesloten voor een bedrag van € 7.425,20 exclusief BTW per jaar.
- ❖ Van Business Center Noord B.V. wordt tot einde 2013 een printer/copieerapparaat gehuurd voor een jaarlijks bedrag van rond € 4.000.
- ❖ Het Natuurmuseum is met ingang van 23 juli 2014 twee verplichtingen aangegaan met FOOX Groothandel Bergsma, beide voor de duur van 5 jaar. Het betreft de huur van een Combi-automaat CAN Snack B636 Cool BC 13061070 voor een huurprijs van € 62,50 per maand en de bruikleen van een Bravilor Bolero Turbo 403 onder de verplichting om koffie, suiker, melk e.d. af te nemen bij de bruikleengever.
- ❖ Met het NUON is met ingang van 1 januari 2017 een overeenkomst aangegaan voor de levering van gas en elektriciteit voor de duur van 5 jaar tegen een vaste prijs per eenheid. Bij dalende prijzen biedt het contract mogelijkheden om te herprijzen.
- ❖ Voor de bouw van de OnderWaterSafari zijn verplichtingen aangegaan voor een bedrag van € 671.000.

## Toelichting op de onderscheiden posten van de staat van baten en lasten

### Baten

<b>Subsidie provincie Fryslân</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Subsidie provincie	<u>681.500</u>	<u>681.500</u>	<u>681.476</u>
	<u>681.500</u>	<u>681.500</u>	<u>681.476</u>

De boekjaarsubsidie van de provincie Fryslân over 2017 is ontvangen conform de subsidiebeschikking dd. 14 december 2016 (kenmerk 01377294)

<b>Overige subsidies</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Subsidie:			
Projectbijdragen derden	612.882	931.382	662.382
Loonkostensubsidies	<u>33.188</u>	<u>32.500</u>	<u>26.713</u>
	<u>646.070</u>	<u>963.882</u>	<u>689.095</u>

De projectbijdragen hebben betrekking op "De OnderWaterSafari" voor € 506.500 en € 100.000 voor "Het Grote Grutto Theater".

Doordat de subsidie van Hogeschool Van Hall Larenstein opnieuw is toegekend en tevens is verhoogd zijn de ontvangen subsidie op niveau gebleven met de begroting.

<b>Entreegelden</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Regulier	173.393	170.000	156.756
Expositie Animal Inside Out	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>31.747</u>
	<u>173.393</u>	<u>170.000</u>	<u>188.503</u>

Voor het jaar 2017 waren 50.000 bezoekers ingeschat met en gemiddelde entreebijdrage van € 3,40. Los van deze inschatting zijn de gevraagde toegangsbijdragen verhoogd. Als gevolg hiervan kon de totale bijdrage op peil worden gehouden en zelfs met € 3.000 worden overtroffen. Gerelateerd aan het aantal bezoekers (44.449) bedroeg de gemiddelde bijdrage € 3,90. Gezien de achtergebleven bezoekersaantallen is de opbrengst rond € 21.000 tegengevallen. Het bijdrage-aandeel van de museumkaartbezoekers is ten opzichte van het voorgaande jaar met 2,5% toegenomen tot 27,4%. Het aantal museumkaartbezoekers is met 954 gedaald maar procentueel is het aandeel gestegen van 19,9% naar 22,0% van het totaal aantal bezoekers.

<b>Bijdrage stagiaires/vrijwilligers</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Bijdrage	<u>84.560</u>	<u>110.000</u>	<u>93.319</u>
	<u>84.560</u>	<u>110.000</u>	<u>93.319</u>

De bijdrage van de stagiaires/vrijwilligers is berekend op basis van het aantal bestede uren 8.456 (2016: 9503) vermenigvuldigd met een uurloon van € 10,00 (2016: € 9,82) , zijnde het gemiddelde wettelijke minimum uurloon voor werknemers van 23 jaar en ouder. Dit uurloon wordt door de provincie als norm gehanteerd.

<b>Bijdrage vereniging vrienden</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Vrienden en donateurs	<u>26.010</u>	<u>32.000</u>	<u>24.624</u>
	<u>26.010</u>	<u>32.000</u>	<u>24.624</u>

De bijdragen voor vriendenlidmaatschappen bedragen voor gezinslidmaatschappen € 50 en voor individuele lidmaatschappen € 25 per jaar. Over het contributiejaar 2017 is aan vrienden in rekening gebracht € 37.375. Hiervan moest een bedrag van € 5.875 worden afgeboekt in verband met nagekomen opzeggingen en/of vrienden die geen gehoor hebben gegeven aan het verzoek om betaling. Omdat vrienden gratis toegang hebben tot het museum wordt 20% van de ledenbijdragen aangemerkt als toegangsbijdrage tot het museum. Ultimo 2017 bedroeg het aantal betalende leden 743(885) waarvan 562(698) gezinsleden en 181 (187) individuele leden. Met ingang van 1 januari 2018 hebben hiervan 66 leden hun lidmaatschap opgezegd zodat per 1 januari 2018 het aantal betalende vrienden 677 bedraagt.

<b>Overige opbrengsten</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Verhuur tentoonstellingen	0	1.000	1.000
Educatieve activiteiten	8.970	9.000	16.202
Rente	1.857	3.000	5.078
Sponsorbijdragen	5.959	6.500	6.959
Schenken, erfenissen en legaten	3.736	0	600
Vrijval voorziening voormalige regelingen	6.400	0	0
Overige	397	1.000	962
	<u>27.319</u>	<u>20.500</u>	<u>30.801</u>

<b>Opbrengsten overige activiteiten</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Verhuur ruimten	6.886	11.000	10.560
Winkel	26.263	35.000	36.847
Horeca	17.521	26.500	19.080
Preparateursatelier	3.569	4.000	6.575
	<u>54.238</u>	<u>76.500</u>	<u>73.061</u>

## Exploitatie-overzichten overige activiteiten

De overige activiteiten worden door de provincie niet subsidiabel geacht en daarom als afzonderlijke entiteiten gezien waar personeels- en huisvestingskosten in redelijkheid aan moeten worden toegerekend. De uiteindelijke kostentoe-rekeningen zijn marktconform toegepast.

De exploitaties van de overige activiteiten zien er als volgt uit:

<b>Verhuur ruimten</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Opbrengsten	6.886	11.000	10.560
Af: Kosten	0	0	0
Museumresultaat	6.886	11.000	10.560
Af: toerekening kosten	3.495	3.970	4.353
Gecorrigeerd resultaat	3.391	7.030	6.206

Van de opbrengsten heeft een bedrag van € 5.031 betrekking op verhuur van de “Blauwe Kamer” aan het SOVON. De overige verhuur is achtergebleven bij de verwachtingen.

<b>Winkel</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Omzet	26.263	35.000	36.847
Af: inkoopwaarde verkoop	19.487	21.000	25.839
Bruto-winst	6.776	14.000	11.008
Af: kosten	134	600	744
Museumresultaat	6.642	13.400	10.264
Af: toerekening kosten	5.946	6.820	8.295
Gecorrigeerd resultaat	695	6.580	1.969
Bruto-winst in perc. v/d omzet	25,8%	40,0%	29,9%

De brutowinstmarges zijn niet erg consistent. Dit vindt vooral zijn oorzaak in het feit dat voor de winkelverkoop steeds aansluiting wordt gezocht bij lopende exposities. Bovendien worden sommige exposanten gefaciliteerd voor verkoop van hun artikelen waardoor er voor het museum nagenoeg geen marge overblijft. De gemiste verkoopwinst kan eigenlijk als kostenpost voor de betreffende expositie worden gezien.

<b>Horeca</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Omzet	16.212	24.000	17.771
Af: inkoopwaarde verkoop	<u>7.127</u>	<u>9.600</u>	<u>6.395</u>
Bruto-winst	9.086	14.400	11.376
Af: kosten	<u>1.405</u>	<u>5.000</u>	<u>1.460</u>
Verkoopresultaat horeca	7.681	9.400	9.916
Provisies horeca	<u>1.309</u>	<u>2.500</u>	<u>1.309</u>
Museumresultaat	8.989	11.900	11.225
Af: toerekening kosten	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Gecorrigeerd resultaat	<u>8.989</u>	<u>11.900</u>	<u>11.225</u>
Bruto-winst in perc. v/d omzet	56,0%	60,0%	64,0%

De horeca-activiteiten zijn zeer divers. De winstmarges zijn erg afhankelijk van de in het museum georganiseerde activiteiten. In het boekjaar was de marge 4% slechter dan begroot.

<b>Preparateursatelier</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Opbrengsten	3.569	4.000	6.575
Af: Directe kosten	<u>535</u>	<u>300</u>	<u>1.888</u>
Museumresultaat	3.034	3.700	4.686
Af: toerekening kosten	<u>1.963</u>	<u>2.400</u>	<u>3.600</u>
Gecorrigeerd resultaat	<u>1.071</u>	<u>1.300</u>	<u>1.086</u>

De loonkosten zijn op basis van besteding van tijd ingeschat en toegerekend.

## Lasten

<b>Personeelskosten</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Brutolonen	595.983	549.200	547.215
Werkgeverslasten	148.618	145.800	135.955
Overige personeelskosten	17.613	20.000	53.924
Inleenvergoedingen	2.938	4.000	3.452
	<u>765.152</u>	<u>719.000</u>	<u>740.546</u>

Het gemiddeld aantal fte's in 2017 bedroeg 13,4 (2016 13,3). Hiervan had in 1,4 fte betrekking op de realisatie van de "OnderWaterSafari".

Het aantal fte's met betrekking tot de basisbezetting bedroeg 11,7.

### *Werkgeverslasten*

De werkgeverslasten in 2017 bedragen 24,93% van de bruto lonen (2016: 24,85%). In de begroting was rekening gehouden met een percentage van 26,55%.

Als gevolg van het achterblijven van incidentele kosten zijn de overige personeelskosten redelijk binnen de perken gebleven. Met een bedrag van € 9.775 waren de kosten voor woon-werkverkeer de hoofdmoot van deze post.

<b>Vrijwilligerskosten</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Gekapitaliseerde loonkosten	84.560	110.000	93.319
Overige vrijwilligerskosten	1.369	4.000	1.549
	<u>85.929</u>	<u>114.000</u>	<u>94.869</u>

Voor een toelichting wordt verwezen naar de toelichting onder de bijdrage stagiairs/vrijwilligers.

<b>Facilitaire Zaken en Huisvesting</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Onderhoud gebouw	25.923	28.400	30.949
Energie en water	22.656	24.000	25.825
Verzekeringen en belastingen	21.177	21.000	20.522
Huisvesting diversen	0	1.000	0
Veiligheidsmaatregelen	4.485	3.500	10.586
Technische Dienst	4.893	4.250	2.562
	<u>79.134</u>	<u>82.150</u>	<u>90.443</u>

De verantwoordelijkheid voor de huisvesting ligt bij de afdeling "Facilitaire Zaken". De schoonmaakkosten worden gemaakt ten behoeve van de openstelling van het museum. Daarom worden de kosten van de technische dienst alsmede veiligheidszaken met ingang van het jaar 2017 ingedeeld bij de kosten voor huisvesting. De schoonmaakkosten worden toegerekend aan de afdeling "Publieke Diensten".

<b>Afschrijvingen</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Afschrijvingskosten inventaris	1.599	2.500	1.380
Afschrijvingskosten ict	0	1.500	0
	<u>1.599</u>	<u>4.000</u>	<u>1.380</u>

<b>Collectie en preparateursatelier</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Opleiding	958	0	0
Prepareren	3.737	2.500	914
Verwerving en revisie objecten	0	5.000	5.600
Collectiebeheer	1.148	1.000	928
Informatievoorziening	634	650	562
Verzekering collecties en bruiklenen	1.869	1.800	1.817
Overige kosten bruiklenen en collectie	0	0	397
Verhuizing collectie	0	0	634
Exploitatiebijdrage Centraal Depot	10.319	9.500	4.668
	<u>18.664</u>	<u>20.450</u>	<u>15.519</u>



<b>Publieke Diensten</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Betaalsysteem balie	8.122	3.000	2.467
Vrijwilligers balie	9.222	8.012	7.456
Toiletartikelen	1.416	2.000	1.432
Schoonmaak en ongediertebestrijding	14.202	17.595	14.128
Drukwerk	0	750	335
Verzekeringen	1.559	1.400	1.580
Veiligheid/Bedrijfshulpverlening	2.105	2.000	1.943
Bezoekersvoorz. Consumpties	5.323	5.000	5.071
Atelier	1.760	2.442	2.537
Horeca	4.008	3.850	2.870
Algemeen	1.303	400	301
	<u>49.021</u>	<u>46.449</u>	<u>40.121</u>

<b>Exposities</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Meerjarige exposities	8.253	1.000	74.517
Tijdelijke exposities algemeen	140.690	27.000	25.029
Bijzondere exposities	595.659	1.336.700	21.357
Projecten	90	1.000	5.521
	<u>744.692</u>	<u>1.365.700</u>	<u>126.425</u>

Van de Tijdelijke exposities heeft een bedrag van € 109.864 betrekking op “Het Grote Grutto Theater” in 2018. Voor de overige tijdelijke exposities resteert dan een bedrag van € 30.136. Dit is rond € 3.000 meer dan was begroot. De bijzondere exposities hebben geheel betrekking op realisatie van de “OnderWaterSafari”.

<b>Educatie en activiteiten</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Opleiding	3.241	0	0
Kinderactiviteiten	321	0	357
Drakenrondleidingen	2.790	1.090	2.566
Activiteiten algemeen	4.873	2.773	1.208
Voorjaarsvakantie	5.982	15.800	17.199
Herfstvakantie	3.114	15.800	23.141
Overige vakantie-activiteiten	144	437	334
Museumweek	0	0	31
Kunstmenu	39	300	282
Leeuwarder Bos	50	2.154	1.804
Ontwikkeling lesprogramma's	3.051	0	683
Overige activiteiten	2.613	744	1.313
Samenwerkingsverbanden	0	0	629
Natuurspeuren	0	0	3.658
Educatie diversen	0	0	3.230
	<u>26.217</u>	<u>39.098</u>	<u>56.436</u>

In de begroting van 2017 is rekening gehouden met te ontvangen bijdragen van derden voor een bedrag van € 9.000. Dit is in 2017 niet van toepassing geweest. Rekening houdend met dit feit waren de kosten rond € 4.000 lager dan was begroot.

<b>PR en Marketing</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Vlaggen, posters e.d	1.094	1.600	798
Advertenties nieuwsbladen	5.535	4.000	3.026
Commercials/banners	1.375	4.300	2.425
Folder(verspreiding)	3.409	2.200	2.683
Nieuwsbrief	3.838	6.500	5.652
Website	724	1.000	404
Beurzen	278	0	1.149
Openingen	261	800	407
Publieksactiviteiten/geschenken	602	1.000	1.706
Acties en regelingen	2.555	2.000	2.910
Fondsenwerving	0	0	379
Vormgeving	2.530	0	0
Overige	2.682	600	1.697
	<u>24.884</u>	<u>24.000</u>	<u>23.238</u>

<b>Overige kosten</b>	<i>Realisatie 2017</i>	<i>Begroting 2017</i>	<i>Realisatie 2016</i>
	€	€	€
Administratie en controle	9.095	7.000	9.665
Kantoorkosten	6.772	8.500	6.812
Automatisering	3.829	5.550	3.989
Bestuurskosten	5.525	4.900	5.148
Raad van Toezicht	6.289	2.600	5.143
Werving nieuwe bestuurder	634	0	28.526
Kosten betalingsverkeer	661	1.100	1.267
Fonds Beheer Vriendengelden	1.188	2.270	1.746
Fonds Uilentelling	792	500	474
<b>Totaal</b>	<b>34.782</b>	<b>32.420</b>	<b>62.770</b>

## Overige gegevens

### **Statutaire regeling betreffende de bestemming van het resultaat**

De stichting beoogt niet het maken van winst. Vermogensvorming dient ter verwezenlijking van het doel van de stichting. Vooruitlopend op goedkeuring door de Raad van Toezicht is het besluit van het bestuur om het resultaat toe te voegen dan wel te onttrekken aan de daarvoor in aanmerking komende reserves en fondsen verwerkt in de jaarrekening. Voor de verdeling van het resultaat wordt verwezen naar het overzicht "Bestemming van het resultaat 2017" op blz. 19.

### **Gebeurtenissen na balansdatum**

Voor zover de directie bekend hebben zich na balansdatum geen gebeurtenissen voorgedaan met belangrijke financiële gevolgen voor de rechtspersoon.

### **Vaststelling en goedkeuring jaarrekening**

De jaarrekening is vastgesteld en goedgekeurd in de vergadering van de Raad van Toezicht van het Natuurmuseum Fryslân dd. 29 mei 2018:

*Vastgesteld door het Bestuur:*

Dhr. T.J. van Slooten  
Directeur-bestuurder

*Goedgekeurd door de Raad van Toezicht:*

Mevrouw C. Schokker-Strampel (voorzitter)

Dhr. J.J. Makelaar

Mevr. H.L. Schimmel – ten Kate

Mevr. J. Veenstra

Dhr. J.M. Wenzel

Dhr. S. Haverkamp

## Controleverklaring jaarrekening